

ANSVAR

**En rapport om elsäkerhets-
och arbetsmiljöansvar
inom energibranschen**

Reviderad juni 2012

ANSVAR

**En rapport om elsäkerhets-
och arbetsmiljöansvar
inom energibranschen**

© **ENERGIFÖRETAGENS ARBETSGIVAREFÖRENING**

Layout: formiograf. Tryck: Exakta Printing, Hässleholm. 1:a utgåva oktober 2003, reviderad juni 2012.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. FÖRORD	7
2. ANSVAR / DELEGERING	7
3. LAGAR, FÖRORDNINGAR, FÖRESKRIFTER OCH BRANSCHSTANDARDER	8
3.1 Tvingande	8
3.2 Ej tvingande	8
4. DEFINITIONER	9
5. ELANSVAR	10
5.1 Elektrisk starkströmsanläggning	10
5.2 Ansvar för elektrisk starkströmsanläggning	10
5.3 Ansvar för arbete på elektrisk starkströmsanläggning.....	11
5.4 Nätverksamhet.....	12
5.5 Elleverantör	12
5.6 Koncessioner	12
5.7 Ansvar för skada.....	12
5.8 Överföring av el	12
6. BEHÖRIGHET	13
6.1 Ansvar för behörig elinstallatör	13
6.2 Elinstallatörsarbeten.....	13
6.3 Elinstallatörs tillsyn	14
6.4 Anställningsförhållande	14
6.5 Organisation.....	14
6.6 Krav för behörighet	15
6.7 Entreprenörsarbete.....	15
6.8 Efter slutförd elinstallation.....	15
7. ARBETSMILJÖ	16
7.1 Arbetsgivares ansvar – allmänt.....	16
7.2 Systematiskt arbetsmiljöarbete.....	17
7.3 Företagshälsovård, anpassning, rehabilitering.....	18
7.4 Skyldighet mot arbetstagare.....	18
7.5 Arbetstagares ansvar	18
7.6 Samordningsansvar	19
7.7 Byggarbetsmiljösamordning	19
7.8 Arbetsmiljöplan.....	19

BILAGOR (se sid 6)

DOMSTOLSBEDÖMING AV BEHÖRIGHETSANSVAR

Exempel 1 – Yrkesmannens ansvar för kontroll av eget arbete	21
Exempel 2 – Arbetsgivarens kontrollansvar	22

EXEMPEL PÅ DELEGERING

Innehavaransvar	23
Eldriftansvar	24
Utseende av behörig elinstallatör	25
Arbetsmiljö- och miljöansvar	26
Returnering av delegerade arbetsuppgifter	28

EXEMPEL PÅ ARBETSMILJÖPLAN 29

I. FÖRORD

Rapporten är utgiven av EFA och EAKED. EAKED är ett nätverk med kompetenser inom eldistribution. Syftet är att lyfta fram och belysa viktiga lagar, förordningar och föreskrifter inom elbranschen samt påvisa ansvar och delegeringsmöjligheter.

Rapporten är reviderad av en arbetsgrupp inom EAKED bestående av:

Joakim Johansson
Ingemar Persson
Tomas Torstensson

ONE Nordic AB
Fortum Distribution AB
EnergiFöretagens Arbetsgivarförening, EFA

2. ANSVAR / DELEGERING

I ett företag bärs det straffrättsliga ansvaret normalt av företagets ledning – exempelvis styrelse och verkställande direktören (VD) i ett aktiebolag.

VD är den som ska svara för den löpande verksamheten och tillse att styrelsens beslut genomförs. Det är också VD som har ansvaret för att organisationen i företaget utformas och anpassas så att verksamheten kan bedrivas enligt gällande lagar, förordningar och föreskrifter.

För att uppfylla ansvaret måste VD ofta delegera ett flertal arbetsuppgifter eftersom VD själv varken kan eller har möjlighet att överblicka och kontrollera alla arbetsuppgifter i verksamheten. Delegeringen medför dock inte att VD undgår det straffrättsliga ansvaret.

För att ansvar för arbetsuppgifter ska kunna delegeras fordras att behov av delegering föreligger och att den som tar emot uppgifterna har erforderlig kompetens samt tillräckliga resurser och beslutsbefogenheter. I vissa fall ska personen inneha en arbetsledande ställning för att kunna företräda arbetsgivaren.

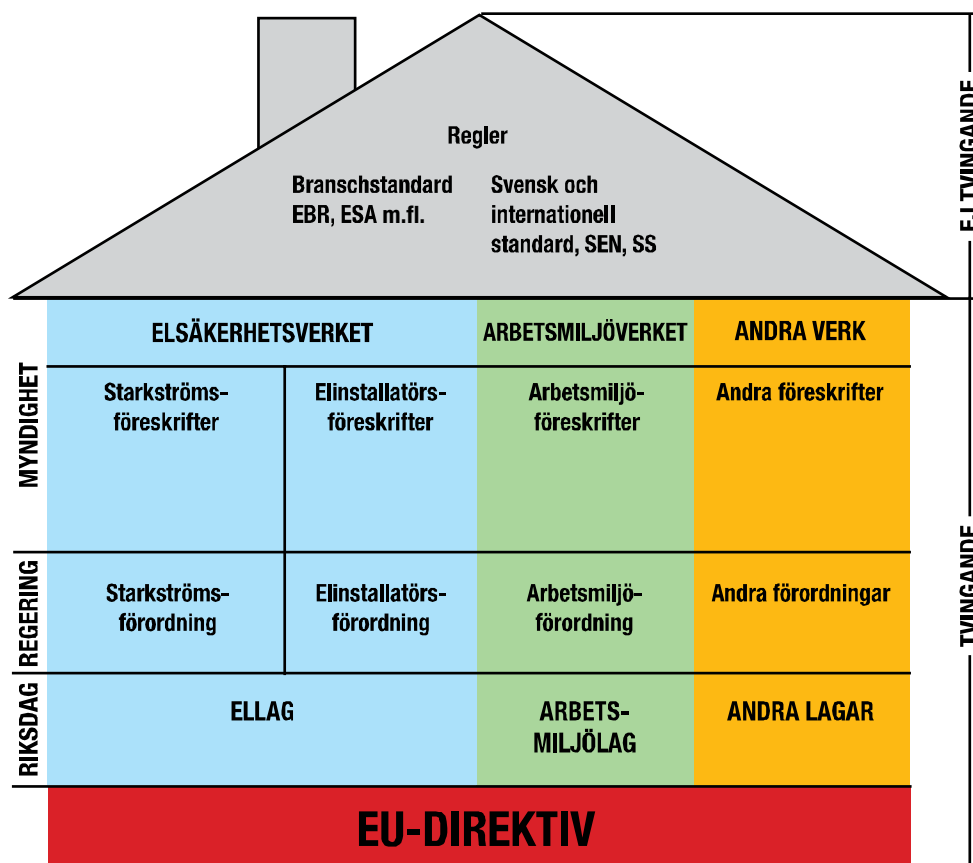
Av delegeringen ska klart framgå vem arbetsuppgifterna delegeras till och vad uppgifterna innebär. Rätt till vidaredelegering bör anges i delegeringen eftersom det ibland är nödvändigt att vidaredelegera uppgifter. Delegering skall vara tydlig och bör därför ske skriftligt.

Om mottagaren av delegerade uppgifter finner att befogenheter, resurser eller kompetenser för en viss uppgift ej är tillräckliga skall möjlighet till returnering av uppgiften finnas.

Delegering utgör en personlig överenskommelse om överlåtelse av arbetsuppgifter vilket innebär att ett företags delegeringsordning bör ses över i samband med VD-byte eller andra organisationsförändringar.

Exempel på delegering av arbetsuppgifter inom ett energiföretag finns i slutet av denna rapport.

3. LAGAR, FÖRORDNINGAR, FÖRESKRIFTER OCH BRANSCHSTANDARDER

3.1 Tvingande

EU-direktiv, styr till viss del svensk lagstiftning

Lagar fastställs av riksdagen (ellagen, arbetsmiljölagen m fl)

Förordningar fastställs av regeringen (starkströmsförordningen, elinstallatörsförordningen, arbetsmiljöförordningen m fl)

Föreskrifter fastställs av ansvariga myndigheter (starkströmsföreskrifterna, elinstallatörsföreskrifterna, arbetsmiljöföreskrifterna m fl)

Företagsanpassade instruktioner (skötselanvisningar m fl)

3.2 Ej tvingande

Branschanvisningar, framtagna av branschorganisationer (EBR, ESA m fl)

Standarder (SEN, SS m fl)

Regler av civilrättslig karaktär som åberopas vid exempelvis upphandlingar m m (EL-AMA, EN-dokument m fl)

4. DEFINITIONER

Innehavare

Innehavaren är den person som råder över anläggningen – oftast ägaren eller av ägaren utsedd person (VD eller motsvarande) med befogenheter och tillräckliga ekonomiska resurser. Arbetsuppgifter för att uppfylla innehavaransvaret kan delegeras.

Arbetsgivare

Arbetsgivare är den person som inom ett företag, en förvaltning eller annan organisation har att leda verksamheten.

Arbetsledning – exempelvis arbetsledare eller projektledare

Person i linjeorganisationen till vilken arbetsgivaren delegerat arbetsgivaransvar för planering och genomförande av ett arbete. Som företrädare för arbetsgivaren utser arbetsledare/projektledare elarbetsansvarig.

Elarbetsansvarig

Person som har fått arbetsuppgiften att ansvara för elsäkerheten under ett arbetes genomförande.

Arbete

Varje form av elektriskt arbete eller icke elektriskt arbete där det kan finnas en elektrisk fara.

Arbetare

Person, oberoende av tjänsteställning, som under ledning av elarbetsansvarig utför arbete vad avser elsäkerhet.

Yrkesman

Person med kunskaper och färdigheter som fordras för elinstallationsarbete och som arbetar under överinseende av en behörig elinstallatör.

Eldriftansvarig

Person som av innehavaren fått arbetsuppgiften att ansvara för den elektriska anläggningens skötsel – drift och underhåll.

Kopplingsansvarig

Person som planlägger och svarar för kopplingar inom av eldriftansvarig angivet område.

Kopplingsbiträde

Person som på order av kopplingsansvarig utför kopplingar.

Behörig elinstallatör

Person som meddelats behörighet av elsäkerhetsverket och som ansvarar för att en elanläggning blir utförd enligt gällande föreskrifter och kontrollerad i betryggande omfattning innan den tas i drift.

Inhyrd arbetskraft

Arbetskraft som ställs till förfogande för att utföra arbete som hör till arbetsgivarens verksamhet och där denne utövar arbetsledning.

Entreprenör

Företag som anlitas för att utföra arbete på arbetsställe som annan råder över. Entreprenören ansvarar för den direkta arbetsledningen för egen arbetskraft.

ESA

ELSÄK-FS 2006:1
ESA

ELSÄK-FS 2006:1
ESA

ESA

Elinstallatörs-
förordning
(1990:806)

ESA

ESA

ESA

Elinstallatörs-
förordning
(1990:806)

ESA

ESA

5. ELANSVAR

Ellagen
I kap 3 §

5.1 Elektrisk starkströmsanläggning

Elektriska anläggningar indelas med hänsyn till farlighetsgraden i starkströmsanläggningar och svagströmsanläggningar.

Med starkströmsanläggning förstås en elektrisk anläggning för sådan spänning, strömstyrka eller frekvens som kan vara farlig för person, husdjur eller egendom. För utförande, reparation eller ändring av vissa starkströmsanläggningar krävs behörighet vilket framgår i avsnittet om behörighet.

ELSÄK-FS 2008:1
2008:3

5.2 Ansvar för elektrisk starkströmsanläggning

Det åligger anläggningens innehavare att tillse att anläggningen är så utförd och i ett sådant skick att den ger nödvändig säkerhet för personer, husdjur och egendom samt att utöva en tillsyn av anläggningen enligt föreskrifternas avdelning C.

Ansvar för en elektrisk starkströmsanläggning åvilar dess innehavare. Innehavaren är den person som råder över anläggningen – oftast ägaren eller av ägaren utsedd person med befogenhet och tillräckliga ekonomiska resurser. Syftet med innehavaransvaret är att säkerställa att ingen person kommer till skada genom elanläggningen i dess normala drift och användning och att egendom inte skadas genom brand orsakad av anläggningen.

Anläggningens innehavare är skyldig att systematiskt övervaka och kontrollera anläggningen för att eventuella fel och brister skall kunna upptäckas och åtgärdas. För vissa anläggningsdelar krävs en noggrannare kontroll med tidsintervall beroende på anläggningens utförande och användning.

Av säkerhetsskäl är det viktigt att elanläggningar kontrolleras av personer som är väl förtrodda med anläggningarna och har goda kunskaper om gällande bestämmelser.

Innehavare i en nätverksamhet skall utse sig själv eller annan person till eldriftansvarig som ansvarar för anläggningens drift och skötsel samt en behörig elinstallatör om installationsarbeten på elnätet utföres med egen personal.

INNEHAVARE

5.3 Ansvar för arbete på elektrisk starkströmsanläggning

Det åligger arbetsgivare att tillse att varje arbete eller åtgärd utförs på sådant sätt att kraven på nödvändig säkerhet för personer, husdjur och egendom uppfylls.

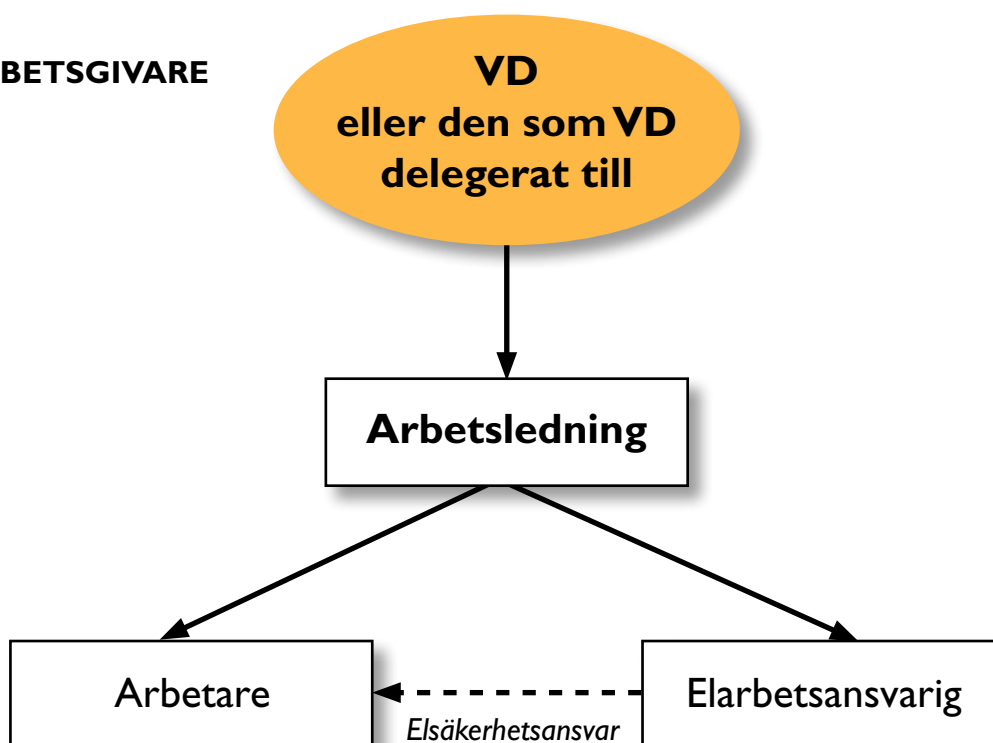
Arbetsgivare är den person som inom ett företag, förvaltning eller annan organisation har att leda verksamheten.

Gällande föreskrifter och särskilda anvisningar – exempelvis ESA – skall finnas tillgängliga för de personer som deltar i skötseln av en elanläggning och dessutom skall varje person instrueras om innebörden av föreskrifterna och de särskilda anvisningarna. Allt elarbete skall planeras noggrant och vid behov skriftligt. En bedömning av vilka elektriska risker som föreligger skall ligga till grund för hur arbetet skall utföras.

För att höja säkerheten vid arbeten där det finns en elektrisk fara skall arbetsgivaren tillse att en elarbetsansvarig person utses för varje arbete. Den elarbetsansvarige skall under hela arbetet finnas på arbetsstället, vara fullt förtrogen med arbetet och arbetsmetoden samt tillse att betryggande skyddsåtgärder vidtages.

En riskbedömning skall ligga till grund för vidtagna skyddsåtgärder.

ARBETSGIVARE

5.4 Nätverksamhet

Ellagen
I kap 4 §

Med nätverksamhet avses att ställa elektriska starkströmsanläggningar till förfogande för överföring av el. Till nätverksamhet hör också projektering, byggande och underhåll av ledningar, ställverk och transformatorstationer, anslutning av elektriska anläggningar, mätning och beräkning av överförd energi samt annan verksamhet som behövs för att överföra el på det elektriska nätet.

En juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte bedriva produktion av eller handel med el. Undantag gäller dock om elproduktionen uteslutande avser att täcka de egna nätförlusterna. Nätverksamheten skall ekonomiskt redovisas skilt från annan verksamhet.

5.5 Elleverantör

Ellagen
I kap 6 §

Med elleverantör avses den som yrkesmässigt levererar el som har producerats av honom själv eller någon annan.

5.6 Koncessioner

Ellagen
2 kap
1, 2 §§

En elektrisk starkströmsledning får inte byggas eller användas utan tillstånd – nätkoncession – av regeringen. Till byggandet av en ledning räknas även schaktning, skogsavverkning eller liknande åtgärder för att bereda plats för ledningen.

En nätkoncession skall avse en ledning med i huvudsak bestämd sträckning – nätkoncession för linje – eller ett ledningsnät inom ett visst område – nätkoncession för område.

Nätkoncession för område får endast beviljas den som från allmän synpunkt är lämplig att utöva nätverksamhet inom det sökta området. Den som innehar nätkoncession för område är skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningsnätet. Nätkoncession för område beviljas normalt för 25 år. Koncession erfordras ej för starkströmsledning inom byggnad, gårdstomt eller inhägnat område eller för lågspänningsledning inom trafikled för att tillgodose trafikens behov.

5.7 Ansvar för skada

Ellagen
10 kap 1 §

Har någon tillfogats person- eller sakskada genom inverkan av el från en starkströmsanläggning skall skadan, även om det inte följer av allmänna skadeståndsbestämmelser, ersättas av innehavaren av en starkströmsanläggning från vilken elen senast kommit.

5.8 Överföring av el

Ellagen
11 kap
3, 7 §§

Innehavaren av nätkoncession får avbryta överföringen av el för att vidtaga åtgärder som är motiverade av säkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Avbrottet får inte i något fall pågå längre än åtgärden kräver.

Överföring av el får avbrytas om konsumenten försummar sina skyldigheter och försummelsen utgör ett väsentligt avtalsbrott.

Vid planerade avbrott längre än 2 timmar skall drabbade kunder underrättas personligt eller via anslag. Annonsering via tidning är ej tillräckligt.

Vid oplanerade avbrott gäller att om nätägaren inte kan visa att avbrottet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte kunde förväntas ha räknat med och vars följder han inte heller kunde ha undvikit eller övervunnit är nätägaren skyldig ersätta drabbade kunder för eventuella skador.

6. BEHÖRIGHET

6.1 Ansvar för behörig elinstallatör

Elsäkerhetsverkets föreskrifter reglerar vilka elarbeten som skall utföras av behörig elinstallatör eller av yrkesman under överinseende av behörig elinstallatör. Elinstallatörens ansvar som behörig person regleras enbart av ellagstiftningen och omfattas inte av arbetsmiljölagstiftningen.

De flesta elarbeten på ett eldistributionsnät skall utföras av en behörig elinstallatör eller av yrkesman under överinseende av en elinstallatör.

Behörig elinstallatör får själv utföra eller ha överinseende över yrkesmän som utför elarbeten i den omfattning som framgår av behörighetsbeviset. För dessa arbeten kan sägas att behörig elinstallatör ansvarar för att resultatet av elinstallationsarbetet uppfyller kraven i starkströmsföreskrifterna och tillser att elinstallationsarbetet kontrolleras i betryggande omfattning innan den anläggning eller anläggningsdel, som arbetet avser, tas i drift.

Behörig elinstallatör avgör hur omfattande kontrollen ska vara beroende dels på arbetets komplexitet, dels genom bedömning av yrkesmannens kunskaper och färdigheter. Exempel på domstolars bedömning av kontrollansvar redovisas på sidorna 21 och 22.

ELBEHÖRIGHETSANSVAR

Behörig elinstallatör skall:

- Utföra eller ha överinseende över yrkesman som utför installationsarbete
- Tillse att arbetet är utfört enligt gällande föreskrifter och att anläggningen kontrolleras före drifttagning
- Tillse att underställda yrkesmän har tillräckliga kunskaper och färdigheter för aktuellt installationsarbete

6.2 Elinstallatörsarbeten

Elinstallatörsarbete inom eldistributionsbranschen omfattar bl a

- framdragning av luftledning inklusive uppsättning och montage av delar som tillhör luftledningen
- förläggning av kablar, skarvning och anslutning
- utförande, ändring eller reparation av tillfällig elanläggning där arbetet kräver verktyg
- anordnande av jordtag
- uppsättning av elkopplare, anslutningsdon eller annan kopplingsutrustning
- uppsättning av utrustning för energimätning

Elinstallationsarbete som skall utföras i befintlig anläggning – exempelvis utökning med nya ställverksfack, utbyggnad eller ombyggnad av ett eldistributionsnät – fordrar oftast förberedelser i form av fränskiljning och andra skyddsåtgärder.

Ansvar för skydds- och skötselåtgärder, exempelvis kopplingar, provningar, felsökning, mätningar, besiktning, säkringsbyten mm samt att utse elarbetsansvarig, ingår inte i behörig elinstallatörs ansvar utan detta är ett arbetsgivaransvar som regleras i starkströmsföreskrifterna och i arbetsmiljölagen.

Samma person kan dock inneha både ansvar som behörig elinstallatör och arbetsgivaransvaret.

Ansvarsbilden måste alltid vara tydlig och det är viktigt att ansvarsfördelning och ansvarets omfattning klarlägges av arbetsgivaren.

6.3 Elinstallatörs tillsyn

Elinstallatörs-
förordning
(1990:806)
7 §

Elinstallatör skall tillse att yrkesman som utför elinstallationsarbete under hans överinseende har de kunskaper och färdigheter som fordras för arbetet samt att den del av anläggningen som arbetet omfattar har kontrollerats i betryggande omfattning innan den tas i bruk.

Det är elinstallatören som avgör vem som ska göra vad i samband med elinstallationsarbete som kräver elinstallatörens överinseende. Det är också elinstallatören som avgör omfattningen av den kontroll som ska göras innan anläggningen tas i bruk.

Elinstallatör kan till yrkesman delegera uppgifter som ingår i kontrollen. Det förutsätts dock att elinstallatören lämnar erforderliga instruktioner, såväl skriftligt som muntligt, om innebörden av de uppgifter som han avser att delegera. Delegering av uppgifter medför ingen förändring av föreskrivet tillsynsansvar för elinstallatören.

6.4 Anställningsförhållande

Elinstallatörs-
förordning
(1990:806)
6 §

Elinstallatör och yrkesman, för vilken elinstallatören har överinseende, skall vara anställda i samma företag.

Undantag från ovanstående krav föreligger om

- yrkesmannen är anställd vid ett företag och en behörig elinstallatör inlänas från ett annat företag. Men det förutsätts att arbetet är tillfälligt och att arbetets omfattning är klarlagd innan det påbörjas.
- elinstallationsföretag tillfälligt eller för visst projekt anlitar yrkesman från annat elinstallationsföretag
- nätägare tillfälligt eller för jourtjänst – gäller även beredskapstjänst – anlitar yrkesman från annan nätägare
- skolelev i utbildningssyfte skall utföra arbete

Omfattningen av ovanstående undantag från huvudregeln skall dokumenteras där det erfordras för att klarlägga för vilket arbete elinstallatören avser att ha överinseende. Uppgifter om vilka yrkesmän som elinstallatören har överinseende över bör skriftligen delges berörda parter.

6.5 Organisation

ELSÄK-FS 2007:2
14 §

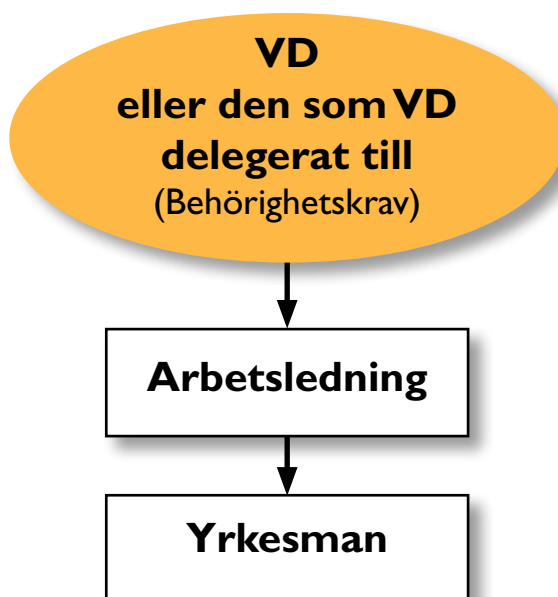
Elinstallatör skall ha sådan placering i företagets organisation att han har möjlighet att utöva föreskriven tillsyn och för varje arbete skall det klart framgå över vilka yrkesmän som elinstallatören har överinseende.

Eftersom det straffrättsliga behörighetsansvaret är personligt är det viktigt att företaget har en sådan organisation att elinstallatören ges det avgörande inflytandet över de arbetsuppgifter som ingår i behörighetsansvaret. För att elinstallatören ska ha möjlighet att känna till yrkesmännens kunskaper och färdigheter bör elinstallatörens huvudsysselsättning finnas inom företaget och fördelaktigt är att yrkesmän, över vilka elinstallatören ska ha överinseende, är placerade i en linjeorganisation direkt under elinstallatören.

En organisationsplan, arbetsbeskrivning eller annan dokumentation som klarlägger företagets arbetsrutiner bör finnas. Speciellt viktigt är detta om företaget utnyttjar de undantag från anställningsförhållandet som medges i anställningsavsnittet ovan.

BEHÖRIG ELINSTALLATÖR

6.6 Krav för behörighet

Behörighet kan tilldelas den som uppfyller kraven på utbildning och praktik enligt elinstallatörsföreskrifterna. Elsäkerhetsverket avgör om kraven uppfyllts och vid godkännande meddelas behörighet för viss tid. Beroende på den sökandes utbildning och praktik kan behörigheten omfatta endera samtliga elinstallationsarbeten – allmän behörighet – eller vara begränsad till att avse endast vissa elinstallationsarbeten – begränsad behörighet. Den allmänna behörigheten kan i vissa fall gälla enbart elinstallationsarbeten på anläggningar med en viss systemspänning.

6.7 Entreprenörsarbete

Ellagstiftningen utgör inget hinder för en arbetsgivare att använda sig av en entreprenör för ny- eller ombyggnadsarbeten på en eldistributionsanläggning. Entreprenören är sin egen arbetsgivare och har därmed ansvar för den egna personalen.

Ansvar för att den elanläggning som entreprenören utfört uppfyller kraven i starkströmsföreskrifterna samt att anläggningen kontrollerats i betryggande omfattning åvilar entreprenörens behörige installatör. Detta gäller även om arbetsbeskrivning och materiel tillhandahålls av någon annan.

I samband med att anläggningen överläts på beställaren bör beställaren infordra intyg från entreprenören att ovannämnda krav är uppfyllda.

6.8 Efter slutförd elinstallation

Då anläggningen färdigställts, kontrollerats och överlåtits på anläggningsinnehavaren skall denne ansvara för att kravet på skötsel och tillsyn av anläggningen uppfylles.

Anläggningens innehavare skall:

- tillse att anläggningen är så utförd och hålls i ett sådant skick att den ger nödvändig säkerhet för personer, husdjur och egendom
- utöva tillsyn av anläggningen

Arbetsgivare skall:

- tillse att varje arbete eller åtgärd på anläggningen utförs på sådant sätt att kraven på nödvändig säkerhet för personer, husdjur och egendom uppfylls
- utse elarbetsansvarig
- bedriva systematiskt elsäkerhetsarbete

*Elinstallatörs-
föreskrift
(1990:806)*

ELSÄK-FS 2007:2

7. ARBETSMILJÖ

Arbetsmiljölagen
3 kap.

7.1 Arbetsgivares ansvar – allmänt

Arbetsgivaren skall vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagaren utsätts för ohälsa eller olycksfall. En utgångspunkt skall vara att allt sådant som kan leda till ohälsa eller olycksfall skall ändras eller ersättas så att risken för ohälsa eller olycksfall undanröjs.

Arbetsgivare skall beakta den särskilda risk för ohälsa och olycksfall som kan följa av att arbetstagare utför arbete ensam.

Lokaler samt maskiner, redskap, skyddsutrustning och andra tekniska anordningar skall underhållas väl.

Arbetsgivaren har huvudansvaret för arbetsmiljön och är skyldig att vidtaga alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagarna blir sjuka av arbetsförhållandena eller råkar ut för arbetsolyckor.

Det rättsliga ansvaret ligger helt på arbetsgivaren – inte på skyddsombud eller skyddskommitté. Däremot föreskrivs att arbetsgivare och arbetstagare skall samverka för att åstadkomma en god arbetsmiljö.

Arbetsgivaren är vidare skyldig att tillse att de anställda erhåller behövlig kännedom om de arbetsuppgifter de skall utföra, vilka risker som är förknippade med arbetet och hur de ska undgå dessa risker. De anställda måste också veta vilken skyddsutrustning som finns och hur den användes. Det bör även klargöras vilka kontaktvägar som finns om något skulle inträffa och hur den anställde ska bete sig i nödsituationer och vid störningar av olika slag.

Bedrivande av ett aktivt elsäkerhetsarbete ingår som en mycket viktig del i arbetsmiljölagen.

Ansvaret för inhyrd arbetskraft åvilar den inhyrande arbetsgivaren, dock begränsat till det aktuella arbetet på det främmande arbetsstället. De långsiktiga arbetsmiljökraven på bland annat utbildning och rehabilitering ligger kvar på den uthyrande arbetsgivaren.

ARBETSMILJÖANSVAR

Arbetsgivare skall:

- Vidta åtgärder för att förebygga ohälsa eller olycksfall.
- Bedriva systematiskt arbetsmiljöarbete så att kraven på betryggande arbetsmiljö uppfylles.
- Svara för att en företagshälsovård finns att tillgå där så erfordras.
- Förvissa sig om att arbetstagaren har den utbildning som behövs för arbetet och vet vilka risker som kan vara förbundna med arbetet.
- Ansvara för att samordning av skyddsåtgärder sker på gemensamt arbetsställe.
- Tillse att arbetsmiljöplan upprättas där så erfordras och finns tillgänglig på arbetsplatsen.

7.2 Systematiskt arbetsmiljöarbete

Arbetsgivaren skall systematiskt planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sådant sätt att kraven på betryggande arbetsmiljö uppfylles. Arbetsgivaren skall även utreda arbetsskador och tillbud samt fortlöpande undersöka riskerna i verksamheten och vidta de åtgärder som föranleds av detta. Arbetet med arbetsmiljön skall dokumenteras och tidsbestämda handlingsplaner för erforderliga arbetsmiljöåtgärder i verksamheten upprättas.

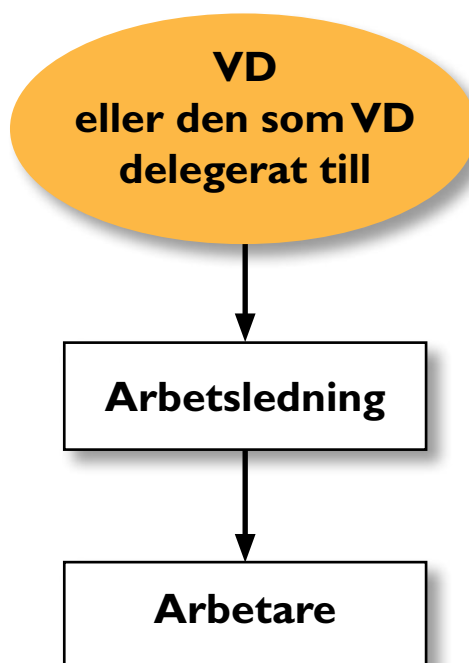
Arbetsförhållandena i ett företag styrs av företagets arbetsmiljöpolicy som också anger hur det systematiska arbetsmiljöarbetet ska bedrivas. Arbetsgivaren delegerar därefter arbetsuppgifter till medarbetare i organisationen som tillser att arbetsmiljökraven uppfylles. Med delegeringen följer att dessa medarbetare ska förfoga över erforderliga resurser samt ha rätt att fatta beslut och vidtaga de åtgärder som behövs.

I systematiskt arbetsmiljöarbete ingår även att vid elektriska arbeten systematiskt planera, genomföra och följa upp verksamheten så att kraven på nödvändig säkerhet för personer, husdjur och egendom uppfylls.

Arbetsförhållandena skall regelbundet undersökas och studeras för att kunna bedöma vilka risker som föreligger. Om arbetsskador eller allvarliga tillbud inträffar måste orsakerna utredas. Direkta risker åtgärdas omgående medan övriga införs i en skriftlig handlingsplan där det noteras när åtgärden skall vara genomförd och vem som ansvarar för detta.

Arbetsgivaren ska förvissa sig om att det systematiska arbetsmiljöarbetet fungerar enligt företagets rutiner och måste därför följa upp och genom årliga revisioner kontrollera detta.

ARBETSGIVARE

7.3 Företagshälsovård, anpassning, rehabilitering

Arbetsmiljölagen
3 kap.
2a, 2b § §

Arbetsgivaren skall svara för att den företagshälsovård som arbetsförhållandena kräver finns att tillgå. Med företagshälsovård avses en oberoende expertresurs inom områdena arbetsmiljö och rehabilitering. Företagshälsovården skall särskilt arbeta för att förebygga och undanröja hälsorisker på arbetsplatsen samt ha kompetens att identifiera och beskriva sambanden mellan arbetsmiljö, organisation, produktivitet och hälsa. Arbetsgivaren skall vidare tillse att det finns en organiserad arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet som uppfyller de krav som ställs enligt lag.

Arbetsgivaren är skyldig att tillhandahålla företagshälsovård på alla arbetsplatser där det kan anses nödvändigt för att uppfylla arbetsmiljökraven även om arbetsmiljön och arbetsuppgifterna inte är förenade med uppenbara påfrestningar och risker för de anställda. Enligt energibranschens arbetsmiljöavtal skall de anställda ha tillgång till företagshälsovård. Utformning och inriktning av företagshälsovården preciseras i de enskilda företagen genom riktlinjer, fastställda efter vederbörliga överläggningar i skyddsorganisationen.

7.4 Skyldighet mot arbetstagare

Arbetsmiljölagen
3 kap. 3 §

Arbetsgivare skall se till att arbetstagare får god kännedom om de förhållanden, under vilka arbetet bedrivs, och att arbetstagaren upplyses om de risker som kan vara förbundna med arbetet. Arbetsgivare skall förvissa sig om att arbetstagaren har den utbildning som behövs och vet vad han har att iaktta för att undgå riskerna i arbetet.

Arbetsgivare skall se till att endast arbetstagare som erhållit tillräckliga instruktioner får tillträde till områden där påtaglig risk finns för ohälsa eller olycksfall.

Arbetsgivaren ansvarar för att ingen sätts att sköta ett arbete utan att ha de teoretiska och praktiska kunskaper samt den personliga kompetens som behövs.

Arbetsgivaren ska även se till att erforderliga skyddsanordningar finns, ger betryggande skydd samt att de underhålls väl.

7.5 Arbetstagares ansvar

Arbetsmiljölagen
3 kap. 4 §

Arbetstagare skall medverka i arbetsmiljöarbetet och delta i genomförandet av de åtgärder som behövs för att åstadkomma en god arbetsmiljö. Arbetstagare skall följa givna föreskrifter samt använda de skyddsanordningar och iaktta den försiktighet i övrigt som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall. Om arbetstagare finner att arbetet innebär omedelbar och allvarlig fara för liv eller hälsa skall arbetstagaren snarast underrätta arbetsgivaren eller skyddsombud.

Varje arbetstagare ska medverka till att skapa en god arbetsmiljö. Arbetstagare är skyldig att följa givna föreskrifter och instruktioner, använda skyddsanordningar och föreskriven personlig skyddsutrustning.

7.6 Samordningsansvar

När två eller flera arbetsgivare samtidigt bedriver verksamhet på ett gemensamt fast driftställe, skall de samråda och gemensamt verka för att åstadkomma tillfredställande skyddsförhållanden. Den som råder över arbetsstället har ansvar för samordning av åtgärder till skydd mot ohälsa och olycksfall men ansvaret för samordningen kan överlåtas till någon av dem som bedriver arbete på arbetsstället.

Övriga arbetsgivare samt de som arbetar där är skyldiga att följa de anvisningar som den samordningsansvarige lämnar för samordning av skyddsåtgärder på arbetsplatsen.

Arbetsmiljölagen
3 kap.
7d-g §§

7.7 Byggarbetsmiljösamordning BAS

Den som låter utföra byggnads- eller anläggningsarbete (Byggherre) skall utse byggarbetsmiljösamordnare planering, BAS-P, som under varje skede i planering och projektering skall se till att arbetsmiljön beaktas under såväl byggskedet som det framtida brukandet.

I ansvaret som Byggherre ingår även att utse en byggarbetsmiljösamordnare för utförandedelen, BAS-U, som skall samordna och förebygga risker för ohälsa och olycksfall på byggarbetsplatsen.

Om ett byggnads- eller anläggningsarbete utgör gemensamt arbetsställe med annan verksamhet är det den som är ansvarig för samordning på det fasta arbetsstället som skall se till att samråd kommer till stånd med den som har utsetts till byggarbetsmiljösamordnare BAS-P och BAS-U.

Byggherre kan överlåta ansvaret för byggarbetsmiljösamordning till en uppdragstagare under förutsättning att denna kan utföra uppdraget för planering, projektering och arbetets utförande självständigt och att det sker genom ett skriftligt avtal med uppdragstagaren. Uppdragstagaren utser då BAS-P och BAS-U. Byggarbetsmiljösamordnare BAS-P och BAS-U kan vara antingen en fysisk- eller en juridisk person. Ett villkor är i båda fallen att kompetenskravet uppfylls.

Arbetsmiljölagen
3 kap.
6, 7a-c,f §§

7.8 Arbetsmiljöplan

Den som låter utföra byggnads- eller anläggningsarbete skall se till att en arbetsmiljöplan upprättas och finns tillgänglig innan byggarbetsplatsen etableras om något av nedanstående arbeten behöver utföras. Om arbetet beräknas pågå under längre tid än 30 arbetsdagar och där mer än 20 personer vid något tillfälle sysselsätts samtidigt eller om antalet persondagar beräknas överstiga 500 skall dessutom en förhandsanmälan inlämnas till Arbetsmiljöverket.

AFS 1999:3

- arbete med risk för fall till lägre nivå där nivåskillnaden är två meter eller mer
- arbete som innebär risk att begravas under jordmassor eller sjunka ned i lös mark
- arbete med sådana kemiska eller biologiska ämnen som medför särskild fara för hälsa och säkerhet eller som omfattas av krav på medicinsk kontroll
- arbete där de som arbetar exponeras för joniserande strålning
- arbete i närheten av högspänningsledning
- arbete i brunnar och tunnlar

-
- arbete som utförs i kassun under förhöjt lufttryck
 - arbete som utförs under vatten med dykutrustning
 - arbete som medför drunkningsrisk
 - arbete vid vilket sprängämnen används
 - arbete på plats eller område med passerande fordonstrafik
 - arbete med montering eller nedmontering av tunga byggelement ingår
 - rivning av bärande konstruktioner eller hälsofarliga material eller ämnen

Arbeten som omfattas av föreskrifterna är bland annat markarbete, schaktning, nyanläggning och underhåll av nät för el-, tele- och dataöverföring samt installationsarbeten. Driftåtgärder och kopplingar i nätet omfattas inte.

Byggherren ansvarar för att en arbetsmiljöplan upprättas då projektet påbörjas. De riskbedömningar och förslag till lösningar som framkommer vid projekteringen genom BAS-P skall utgöra underlag i arbetsmiljöplanen. BAS-U övertar ansvaret för arbetsmiljöplanen och håller den sedan uppdaterad under hela utförandeskedet. Han skall planera och genomföra säkerhetsarbetet på projektarbetsplatsen på ett ur arbetssynpunkt bra sätt och genomföra anpassningar i arbetsmiljöplanen som kan behövas med hänsyn till hur arbetet fortskrider.

Arbetsmiljöplanen skall alltid innehålla de regler som skall tillämpas på arbetsplatsen och en beskrivning av hur arbetsmiljöarbetet skall organiseras. Den skall hela tiden finnas tillgänglig på arbetsplatsen.

BAS-P är ansvarig för dokumentationen av den färdiga anläggningen. I detta arbete kan arbetsmiljöplanen vara en viktig del.

Ett exempel på arbetsmiljöplan kan t ex hämtas från www.ampguiden.net
Se även exempel på åtgärder mot risker i en arbetsmiljöplan på sidan 29.

DOMSTOLSBEDÖMING AV BEHÖRIGHETSANSVAR – EXEMPEL I

Yrkesmannens ansvar för kontroll av eget arbete

Bakgrund

En åttaåring påträffades död i ett toalettutrymme i ett fritidshem. Pojken hade omkommit genom en elchock. En tillkallad elektriker konstaterade att höljet på en elradiator i toalettutrymmet var spänningsförande.

Pojken har sannolikt blivit utsatt för en strömgenomgång genom att han med handen har varit i kontakt med radiatorns baksida samtidigt som foten har varit i kontakt med ett vattenledningsrör.

I samband med ombyggnad av fritidshemmet utfördes kompletterande elinstallationer i befintlig anläggning. Bl a installerades nya elradiatorer i två toalettutrymmen som låg vägg i vägg.

De två radiatorerna anslöts till en befintlig gruppleddning som bestod av fyra ledare, tre fasledare och en skyddsledare. Fasledarnas färger var svart, blå resp brun och skyddsledaren grön/gul.

Anslutningen av radiatorn görs till en plint med anslutningsklämmor som finns i kopplingsboxen på radiatorn. Med radiatorn följer även en monteringsanvisning. Nedtill på montageanvisningen visas ledarnas anslutning till matande gruppleddning. Gruppleddningens symboler har där en annan ordningsföljd än anslutningsklämmornas symboler, varvid en förväxling skedde mellan fas och skyddsledare.

Den kontroll som utförts efter avslutat arbete var att montören själv gjorde en okulärbesiktning. Ingen provning av elsäkerheten utfördes.

Domskäl

Av §5 i Installatörsföreskrifterna framgår att elinstallatör skall se till att en installation har kontrollerats i betryggande omfattning innan den tas i bruk. Hur och vem som skall utföra kontrollen måste bedömas i varje särskilt fall. Av betydelse vid en sådan bedömning är typ av installation, yrkesmännens erfarenhet m m.

Ingen delegering av kontrollansvar har gjorts vid företaget. På aktuellt företag har det varit vedertaget att montörerna, som har elutbildning och är erfarna, själva utför kontrollen vid denna typ av arbeten som bedöms som enkla och rutinartade.

Dom

Såväl Tingsrätt som Hovrätt anser:

Montören har genom ovan beskrivna felkoppling och bristande kontroll av sitt arbete av oakt-samhet vållat pojkens död.

Villkorlig dom och dagsböter (50).

DOMSTOLSBEDÖMING AV BEHÖRIGHETSANSVAR – EXEMPEL 2

Arbetsgivarens kontrollansvar

Bakgrund

Vid förändring av en matande lågspänningsledning till en jordbruksfastighet hade ett arbetslag bestående av två montörer utfört det avslutande arbetet. Detta bestod i att förlägga en ny kabel mellan en befintlig luftledningskabel och en befintlig jordkabel. Montör 1, som även var utsedd till elarbetsansvarig, skarvade kabeln uppe i stolpen och montör 2 skarvade mot den befintliga jordkabeln.

I skarven uppe i stolpen kopplades PEN-ledaren fel. Kopplingen medförde att tvättmaskin, spis mm fick spänningsförande höljen, materiella skador uppstod på elutrustning i fastigheten p g a förhöjd spänning och brandfara uppstod.

En enkel kontroll med ett tvåpoligt instrument av montaget utfördes av montör två. Efter en liten stund kallades montören tillbaka till fastigheten eftersom man hade ”konstig spänning” i fastigheten. Han konstaterade då att PEN-ledaren var spänningsförande.

Felet hade uppstått då luftkabeln som den nya kabeln skulle anslutas till var av en äldre typ med ledarna färgmärkta svart, röd, grön och grå. Montör 1, som aldrig tidigare sett en liknande ledning antog att den gröna ledaren var PEN-ledare. Om han kontrollerat med montör 2 hade han fått veta att i den typen av luftkablar användes grått som PEN-ledare.

Ingen kontroll av montaget före idrifttagning utfördes ur elsäkerhetssynpunkt.

Domskäl

Av §5 i Installatörsföreskrifterna framgår att elinstallatör skall se till att en installation har kontrollerats i betryggande omfattning innan den tas i bruk.

I målet har framkommit att montörerna inte har de kunskaper och färdigheter som behövs för att utföra arbete på ett riktigt sätt samt det på företaget saknas instruktioner för vissa arbetsmoment och kontroller.

Dom

Tingsrätten:

Behörig installatör anses ha brustit i ansvar och döms för brott mot ellagen till dagsböter (50).

EXEMPEL PÅ DELEGERING

Innehavaransvar

I min egenskap som VD har jag beslutat att delegera tillsyn och arbetsuppgifter som ingår i innehavaransvaret enligt ELSÄK-FS 2008:3.

Av den anledningen delegerar jag härmed till Dig följande:

- * Du ska ansvara för att de elektriska starkströmsanläggningarna tillhörande El Nät AB är utförda så och hålls i ett sådant skick att de ger nödvändig säkerhet för personer, husdjur och egendom samt utöva en tillsyn av anläggningen enligt föreskrifternas avdelning C.
- * Du ska tillse att akuta felaktigheter i anläggningen åtgärdas och att funna brister rapporteras.

Du har rätt att på eget ansvar vidaredelegera de uppgifter enligt ovan som Du själv finner nödvändigt. Du ska därvid se till att delegering sker endast till person som har erforderlig kompetens och som innehar tillräckliga beslutsbefogenheter. Din vidaredelegering ska vara skriftlig.

Om Du bedömer att befogenheter, resurser eller kompetenser för en viss uppgift ej är tillräckliga ska Du omgående meddela mig detta och skriftligen returnera uppgiften. Jag återtar då innehavaransvaret för den aktuella uppgiften till dess att en lösning framtagits.

X – stad den 26 juni 2012

VD

Jag accepterar delegeringen av tillsyn och arbetsuppgifter enligt ovan.

X – stad den 26 juni 2012

Nätchef

EXEMPEL PÅ DELEGERING

Eldriftansvar

VD har beslutat att till mig delegera den tillsyn och de arbetsuppgifter som avses i innehavarsvaret enligt ELSÄK-FS 2008:3. Jag äger dock rätt att på eget ansvar vidaredelegera de uppgifter som jag finner nödvändigt.

Av den anledningen delegerar jag härmed till Dig följande:

- * Du ska som eldriftansvarig ansvara för att de elektriska starkströmsanläggningarna tillhörande El Nät AB systematiskt övervakas, kontrolleras och vid behov åtgärdas så att de ger nödvändig säkerhet för personer, husdjur och egendom i enlighet med starkströmsföreskrifternas avdelning C.
Tillsyn och övervakning ska ske
 - dels genom rutinmässig kontroll av anläggningen för att eventuella fel och brister skall upptäckas och åtgärdas
 - dels genom en noggrann kontroll av anläggningen med tidsintervall vilka ska anpassas till anläggningens utförande och användning.
 - dels genom periodisk kontrollmätning av jordtag för skydds- och systemjordning
- * Du ska som eldriftansvarig vidare ansvara för att
 - utse kopplingsansvarig
 - ge direktiv för hur driftorder och kopplingsedel ska utformas
 - ge direktiv om hur bortkoppling av felaktiga anläggningsdelar ska ske
 - planlägga och utforma erforderlig beredskap

Du har rätt att på eget ansvar vidaredelegera de uppgifter enligt ovan som Du själv finner nödvändigt. Du ska därvid se till att delegering sker endast till person som har erforderlig kompetens och som innehar tillräckliga beslutsbefogenheter. Din vidaredelegering ska vara skriftlig.

Om Du bedömer att befogenheter, resurser eller kompetenser för en viss uppgift ej är tillräckliga ska Du omgående meddela mig detta och skriftligen returnera uppgiften. Jag återtar då ansvaret för den aktuella uppgiften till dess att en lösning framtagits.

X – stad den 26 juni 2012

Nätchef

I egenskap av eldriftansvarig accepterar jag delegeringen enligt ovan.

X – stad den 26 juni 2012

Eldriftansvarig

EXEMPEL

Utseende av behörig elinstallatör

I egenskap av VD har jag beslutat att utse Dig till behörig elinstallatör för de elarbeten som El Nät AB utför med egna eller inlånade yrkesmän.

Ansvar som behörig elinstallatör innebär att Du skall

- själv utföra eller ha överinseende över de yrkesmän som utför installationsarbetet
- tillse att arbetet är utfört enligt gällande föreskrifter och att anläggningen kontrolleras före drifttagning
- tillse att underställda yrkesmän har tillräckliga kunskaper och färdigheter för aktuellt installationsarbete

Du har rätt att på eget ansvar till yrkesman delegera uppgifter som ingår i kontrollen. Det förutsätter dock att Du lämnar erforderliga instruktioner, såväl skriftliga som muntliga, om innebörden av de kontrolluppgifter Du avser att delegera.

Delegering av kontrolluppgifter medför dock ingen förändring av föreskrivet kontrollansvar för Dig som behörig elinstallatör.

X – stad den 26 juni 2012

VD

Jag accepterar utnämningen till behörig elinstallatör för El Nät AB enligt ovan.

X – stad den 26 juni 2012

EXEMPEL PÅ DELEGERING

Arbetsmiljö- och miljöansvar

I min egenskap som VD har jag beslutat att delegera arbetsuppgifter och skyldigheter som åvilar arbetsgivaren enligt arbetsmiljölagen, miljöbalken och andra tillhörande förordningar och myndighetsföreskrifter.

Av den anledningen delegerar jag härmed till Dig följande:

* Arbetsmiljöuppgifter

Du ska som nätkonferenschef för El Nät AB tillse att de krav och skyldigheter som åvilar arbetsgivaren enligt arbetsmiljölagen med tillhörande förordningar och myndighetsföreskrifter uppfylles i den omfattning som gäller för den verksamhet som Du och Dina medarbetare bedriver samt tillse att företagets arbetsmiljöpolicy efterlevs och arbetsmiljömålen uppfylles.

Ansvar innebär i huvudsak:

- vidta åtgärder för att förebygga ohälsa eller olycksfall
- bedriva systematiskt arbetsmiljöarbete så att kraven på betryggande arbetsmiljö uppfylles
- förvissa Dig om att arbetstagaren har den utbildning som behövs för arbetet och vet vilka risker som kan vara förbundna med arbetet
- ansvara för att samordning av skyddsåtgärder sker på gemensamt arbetsställe
- tillse att arbetsmiljöplan upprättas där så erfordras och finns tillgänglig på arbetsplatsen

* Miljöuppgifter

Du ska som nätkonferenschef för El Nät AB tillse att de krav och skyldigheter som åvilar arbetsgivaren enligt miljöbalken med tillhörande förordningar och myndighetsföreskrifter uppfylles i den omfattning som gäller för den verksamhet som Du och Dina medarbetare bedriver samt tillse att företagets miljöpolicy efterlevs och miljömålen uppfylles.

Ansvar innebär i huvudsak:

- bedriva en fungerande egenkontroll
- kontakter med berörda myndigheter vid miljöfrågor
- fortlöpande information och utbildning inom miljöområdet

Du har rätt att på eget ansvar vidaredelegera de uppgifter enligt ovan som Du själv finner nödvändigt. Du ska därvid se till att delegering sker endast till person som har erforderlig kompetens och som innehar tillräckliga beslutsbefogenheter. Din vidaredelegering ska vara skriftlig.

Om Du bedömer att befogenheter, resurser eller kompetenser för en viss uppgift ej är tillräckliga ska Du omgående meddela mig detta och skriftligen returnera uppgiften. Jag återtär då ansvaret för den aktuella uppgiften till dess att en lösning framtagits.

X – stad den 26 juni 2012

VD

I egenskap av nätchef accepterar jag delegeringen enligt ovan.

X – stad den 26 juni 2012

Nätchef

EXEMPEL PÅ RETURNERING AV DELEGERADE ARBETSUPPGIFTER

Returnering av delegerade arbetsuppgifter

Om befogenheter, resurser eller kompetenser för en viss uppgift ej är tillräckliga är jag skyldig att omgående meddela Dig detta och äger därefter rätt att skriftligen returnera arbetsuppgiften. Returneringen medför att ansvaret för den uppgiften återförs.

Med ledning av ovanstående returnerar jag följande arbetsuppgift:

Anledning till returnering:

X – stad den 26 juni 2012

Nätchef

Jag har emottagit returneringen och återtar ansvaret för ovannämnda uppgift.

X – stad den 26 juni 2012

VD

EXEMPEL PÅ ÅTGÄRDER I EN ARBETSMILJÖPLAN

Projekt: Ombyggnad lågspänningsnät i Sörskog (sid 1)

Risker vid kabelarbete

Aktivitet/Händelse	Sannolikhet	Konsekvens	Risikfaktor	Åtgärder
Kabelskarvning med guthartsskarvar – exponering av isocyanat	0 1 10	0,5 5 70	70	Erfordras vid högre riskfaktor än 45
Kabelschakt – buller från grävmaskin	1	70	70	Se till att ventilationen är god Försöka använda andra typer av skarvar.
Kabelschakt – avgaser från maskiner och bilar	10	5	50	Undvika bullerskador genom att använda hörselskydd.
Kabelschakt – stensprut vid sprängning	1	5	5	
Kabeldragning – klämskador vid trumhantering	1	70	70	Minimera riskerna vid sprängning genom att täcka väl, ta skydd på behörigt avstånd och använda hjälm.
	1	70	70	Använda skyddsskor och övrig erforderlig skyddsutrustning.

Förklaring av riskvärdering

Sannolikhet för ett olycksfall	Konsekvens av olycksfall
0 Faran helt eliminerad	0,5 Bagatell
1 Osannolikt (< 1 gång/10 år)	5 Liten (3–7 dagars sjukskrivning)
10 Rätt sannolikt (1 gång/år)	70 Allvarlig (30–90 dagars sjukskrivning)

Projekt: Ombyggnad lågspänningsnät i Sörskog (sid 2)

Risker vid linjearbete

Aktivitet/Händelse	Sannolikhet		Konsekvens			Riskfaktor	Åtgärder
	0	1	10	0,5	5		
Arbete i stolpe – fall		1				70	Erfordras vid högre riskfaktor än 45 Använda skyddsutrustning.
Arbete från stege – fall	1			5		5	
Arbete från skylift – fall	0				70	0	
Nedsättning av stolpe i stolphål – risk för ras och fall	0			5		0	
Arbete med kreosotimpregnerade stolpar – risk för kemisk påverkan			10			50	Förebygga påverkan från kreosot genom att använda skyddshandskar och kläder samt iakttä renlighet.
Arbete med motorsåg, borrhkotte, cobra – avgaser			10			50	Minimera utsläppen och om möjligt ersätta bränslet med ett mer miljövänligt.
Arbete med grävmaskin – buller från maskin			10			50	Undvika bullerskador genom att använda hörsel-skydd.
Arbete intill grävmaskin eller bil – avgaser	1					5	
Sprängning av stolppropar – stensprut	1				70	70	Minimera riskerna vid sprängning genom att täcka väl, ta skydd på behörigt avstånd och använda hjälm.

Genom ett medlemskap i EFA får Du till låg kostnad

- moderna medarbetaravtal som ger stor frihet och utrymme för anpassning till förhållandena på det egna företaget,
- kontinuerlig information och utbildning i alla frågor av vikt för Dig som arbetsgivare,
- tillgång till personlig service och experthjälp med hög kompetens och lång erfarenhet inom bl a områdena arbetsmiljö, arbetsrätt samt avtals- och lönefrågor,
- kvalificerad hjälp och stöd vid fackliga förhandlingar samt biträde vid tvister och processer.

EAKED – ett nätverk med kompetenser inom eldistribution

EAKED erbjuder

- branschen service i produktionstekniska frågor som
 - arbetsmetoder
 - resursanvändning
 - arbetsorganisation
- förhandlingsdelegationen produktionsteknisk service i förhandlingsfrågor
- att marknadsföra kvalitets- och produktivitetstänkande

ENERGIFÖRETAGENS ARBETSGIVAREFÖRENING

103 29 Stockholm

Tel 08-762 78 90, fax 08-762 78 99

www.efa.se